

govem gospodarstvu, vsako sredstvo dobro došlo, samo da se vzdrži na svojem bahaškem višku. Seveda ta vseskozi dobro orisani in dosledno izvedeni značaj Topolščakov ni tolikanj zasluga dramaturga kot Kersnikova, kar velja še tudi o nekaterih drugih vernih prizorih, ki jih je bilo treba iz romana samo posneti, tako n. pr. v drugem dejanju pogovor med Tomažem in Klandrom in v tretjem epizoda o sodnikovih rakcih, ki brezdvomno vzbude pri poslušalcih mnogo neprisiljenega smeha.

Za nas, ki poznamo naše kmetsko življenje, je nenaraven prizor v tretjem dejanju, kjer fantje beže pred Klandrom. To pač niso naši slovenski fantje, zlasti ne, kadar prihajajo po odkupnino za „najlepšo rožo, ki cvete v njih vrtu“. Tedaj jih ne bo pripravil v strah noben klatež, tudi ne, ko bi morala kri v curkih teči in črepinje pokati. Seveda uvidimo namen dramaturga, da je hotel lumpa Klandra naslikati tudi kot nasilneža, ki se ga vse boji. Vendar na račun realnosti bi se to ne bilo smelo zgoditi. Ker pa je za celotno igro ta prizor malopomemben, zato tudi splošnega vtiska omenjena hiba ne more pokazati, posebno ne, ker se pri predstavi lahko obrne od nje pozornost gledalcev s karikiranjem.

Lastno delo dramaturga je pa oris duševnega boja, ki ga bije Topolščak v izpremeni tretjega dejanja, in ta je psihološko fino pogoden. Če se bo igralec znal vglobiti v svojo vlogo, doseže gotovo efekt pri gledalcih. Isto velja tudi o kontrastu v četrtem dejanju: obup Topolščakov in veselost svatov sta očrtana tako plastično, da bi ne mogla biti bolje,

Izvestno največjo preglavico je delal našemu avtorju konec drame. Roman ga je tukaj pustil popolnoma na cedilu. Je pač mnogo lažje, primerno končati pripovedno delo nego igro. Omenili smo že, da je pri lanski uprizoritvi ravno zaključek najmanj ugajal. Zato se je moral korenito izpremeniti in tako se je tudi zgodilo. Drama se končuje sedaj naravno, dasi ne bogve kako izrazito. Jasno nam pa ni, kaj naj pomenijo končne besede Andrejeve, govorjene očetu: „Glejte, upanje prihaja!“

Slednjič naj še opozorim na lapsus, ki se je vtihotapil na strani 64., kjer se dvakrat rabi napačni akuzativ „krča“.

Dr. V. Korun.

„**Naš dom**“. Zbirka povesti, pesmi in narod. blaga, zanimivosti itd. VI. zv. Cena 50 vin., po pošti 10 vin. več. Celje, 1. 1906. Izdala in založila zvezna trgovina.

Vsebina tega zvezka je sledeča: 1. Pevčevo srce. Ruski spisal kn. Fedor Kosetkin - Rostovski. Poslovenil Halka. 2. Krvava svatba v Kijevu. Spisal Sacher-Masoch. Prevedel J. V. 3. Prijatelj Lovro. Hrvaški spisal Avgust Šenoa. Poslovenil Janko Bratina.

Makso Pirnat: Juri baron Vega, slovenski junak in učenjak. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1906. — Knjižica je ponatisk iz Koledarja Družbe sv. Mohorja za leto 1906.; ž njo je rešen pozabnosti točni in poljudno pisani životopis učenega Vege, ki smo ga čitali lani. — Razen neposredno interesovanim krogom se priporoča knjižica v nakup posebno šolskim in šolarskim knjižnicam. — Cena ji je za člane „Družbe sv. Mohorja“ 30 vinarjev, za nečlane 40 h.

Ksaver Šandor Gjalski. Za materinsku riječ. Slike iz četrdesetosme godine. U Zagrebu (Gj. Trpinac) 1906. — K 5.—

„Za materinsko besedo“ — to je naslov knjigi in misel, ki leži v tem geslu, je zlata nit, vežoča mnogoštevilne prizore tega menda najdaljšega pripovednega spisa jugoslovanskega. Snov sama vpliva tudi na obliko in podajanje. Ni mi znan beletristen spis, ki bi v njem bilo toliko govorov kakor tu in toliko poročil o go-

vorih. V tem oziru je ta knjiga verno zrcalo gostobesednega leta 1848.; tuintam se čita kakor zapisnik o kaki seji in je tudi res vestna kronika o dogodkih tedanjega leta ter ima za nekatere nastopajoče osebe veljavo dnevnika. Spričo teh posebnosti se nam včasih zdi; da nimamo pred seboj beletrističnega spisa, ampak kako tajnikovo poročilo. Pripoveduje se nam tako ogromno mnogo „sitnic“, da ne pridejo dogodki velike zgodovinske važnosti do prave veljave. Jelačić n. pr. in Gaj, manj Vraz, se nam najprej referatno predočujejo koscema tolikokrat, da nas naposled njih resnični nastop ne prime tako, kakor se že naprej veselimo. Sploh je škoda, da v spisu tako gospoduje „riječ“ — beseda; naj bi se raje uprizarjali čini. Tako je postala knjiga zelo poučna, informativna, osobito za tedanje šege in navade, a premalo impulzivna; zato morda ne prepoznamo velikanskega pomena onega burnega leta.

Sicer so morda motimo, išoč v dogodkih onega leta le veličine, in pozabljamo, da so stali ob tistih dogodkih tudi ljudje, kakor smo mi, ne pa le orjaki, heroji. Prav zato moramo biti hvaležni dičnemu pisatelju, da nas je s čudovito temeljitim znanjem in z gorko navdušenostjo vpeljal v ono dobo; le mož, kakor je on, je mogel izvršiti tako delo. — Posebno zanimiv je vpogled v tedanje obiteljsko življenje; pisatelj nam podaja kaj verno sliko o srečnih plemenitaših, ki so imeli vsega dovolj; spoznamo pa tudi kmetiča tlačana, ki se mu je zdelo opasno znamenje, da se je baš istega leta odpravila tlaka. — V velike politiške borbe je vpleten roman dveh src z nesrečnim izidom.

Za pričujoče delo si je pripravil tla Gjalski že leta 1892. s povestnim spisom „Osvit“, ki ga je izdala omenjenega leta Mat. Hrvatska v „Zab. knj.“; tu vidimo jako zanimive „slike iz tridesetih godina“ in tu je pisatelj na str. 194. že naprej upravičeval naš spis „Za mat. riječ“; na ugovor: „Može li biti ciljem samim jezik? Što je jezik? Tek sredstvo. Cilj mora biti moralno savršenstvo, sloboda, blagostanje. Ako se budemo borili za sredstvo, a pustili glavno, kuda ćemo doći?“ odgovarja tako: „Blagostanje, sloboda, savršenstvo — sve to zavisi od osnovne potrebe, a to je, da budemo svoji, to jest, da smijemo u svojem jeziku ne samo Bogu se moliti, već i u njem misliti i raditi za to blagostanje, slobodu i savršenstvo.“

Sedanji realni svet sodi često drugače; s tem pa ni rečeno, da bi se ne mogli ogrevati tudi za ideale, ki jim načeluje klik „za materinsku rječ.“

Dr. Jos. Tominšek.

Cvijić J. dr. Promatranja o etnografiji makedonskih Slovena. Drugo popunjeno izdanje. Beograd, knjižara Gece Kona. 1906., 69 strani + statistična tabela — Pisec te brošure, moderen „Ilir“, je drugod po svetu bolj znan nego pri nas; Srb Cvijić je geograf s svetovnim imenom; natančneje ga je Slovencem predstavil gosp. dr. Zupanič v 7. številki letošnjega „Slovana“, kjer se nahaja tudi Cvijićeva slika. — Macedonsko etnografsko vprašanje je eno izmed najtežjih in najbolj zapletenih. Narodna masa makedonskih Slovanov nima določene nacionalne zavesti, ni imela samostalne zgodovinske prošlosti, nima svojega knjižnega jezika; ni torej zanesljivih etnografskih znakov, na katerih osnovi bi se narodne slovanske mase označile kot srbske ali bolgarske. Nadalje komplikujejo to vprašanje nacionalne in versko-nacionalne propagande. Tuji pisatelji so dobivali informacije od intelligence enega izmed balkanskih narodov, drugi so delali samostalneje, a skoro nobeden ni znal niti srbskega niti bolgarskega jezika. Zato je Cvijić uverjen, da so vsa današnja vladajoča mnenja o etnografiji makedonskih Slovanov osnovana na pomotah, zlasti na krivi misli, kakor da je ime „Bugarin“, kakor se praviloma nazivljejo